

**Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
«Мектепке дейінгі балалық шақ» республикалық орталығы**

Инклюзив жағдайындағы адаптивті білім беру ортасы

Әдістемелік нұсқаулық

Астана 2010

**Инклюзив жағдайына бейімделген білім беру ортасы.
Әдістемелік нұсқаулар. Астана, 2010 – 68 б.**

Әдістемелік нұсқаулар білім алуға ерекше мұқтаж балалармен жұмыс істейтін педагогтерге, педагог-дефектологтарға, психологтарға, мектепке дейінгі ұйым әдіскерлеріне арналған.

Құрастырушылар: Артюшина И.А., тифлопедагог; Абдулхаликова И.В., Қостанай қ. әкімдігінің № 2 бөбекжай-балабақшасының логопеді; Калашникова Т.М., «Мектепке дейінгі балалық шақ» республикалық орталығының Қостанай қ. өкілдігінің директоры.

Рецензенттер: Лиходедова Л.Н. п.ғ.к., Қостанай мемлекеттік педагогикалық институтының мектепке дейінгі, бастауыш және арнайы білім беру кафедрасының меңгерушісі; Колодий Н.В., п.ғ.к., Челябинск мемлекеттік университеті педагогикалық зерттеулер зертханасының меңгерушісі.

**«Мектепке дейінгі балалық шақ»
республикалық орталығы, 2010**

Мазмұны

1	Кіріспе	4
2	Балаға, отбасына және білім беру ұйымына сипаттама	6
3	Жағдайды мәселелік-бағытталған түрде талдау	8
7	Инклюзивті білім беру кеңістігінде жұмыс істейтін педагогтің басқару қызметінің жеке модулі	13
8	Инклюзивті білім беру кеңістігінде субъектілер әрекеттесуінің трансдисциплинарлық модулі	21
9	Қосымшалар. Шығармашылық олжа қоры	23
10	Әдебиет	68

Кіріспе

Қазіргі уақытта дамуында проблемалары бар балалар саны артып отырғаны шындық. Тұлғаға бағытталған білім беру логикасы ерекше білім алуға қажеттіліктері бар балаларды жеке дамыту траекториясын құруды көздейді. Инклюзивті білім беру – ерекше балаға білім беру саясатының бір түрі болып табылады.

Инклюзивті білім беру – бұл балалардың арасын бөлетін тосқауылдарды жоюға; барлық балаларды жалпы білім беру процесіне толық қосуға; жасына, жынысына, ұлтына және дініне, дамуда кейін қалуына немесе экономикалық жағдайына карамастан отбасының белсенді қатысуымен, түзету-педагогикалық және баланың жеке қажеттіліктеріне және баланы бейімдеуге емес, ортаны баланың жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктеріне сәйкес атаулы әлеуметтік қолдау көрсетуге, яғни білім берудің парапар жолын құруға бағытталған мемлекет саясаты.

Ерекше білім алуға қажеттіліктері бар балаларды осындай жолмен оқытуда білім беру ортасын балаға бейімдеуге көңіл бөлінеді. Яғни, ерекше бала оқитын балабақшада, мектепте баланы денсаулығы дұрыс құрбы-құрдастарынан бөліп-жармай, қолайлы жағдай жасайды.

Инклюзивті білім беру концепциялары келесі ұстанымдарға негізделеді:

- ерте диагностиканы ұйымдастыру және дамуда мүмкіншілігі шектеулі балаларға түзету-педагогикалық қолдау көрсету;

- жалпы білім беру процесіне кіріктірілген баланы міндетті түрде психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу;

- әр бала үшін мүмкін болатын және пайдалы кіріктіру түрін анықтау.

Осы әдістемелік нұсқаулар ерекше білім алуға қажеттіліктері бар балаларды психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу, «мамандар командасын» ұйымдастырудың өзекті

мәселелерін шешуге бағытталған. Олар келесі модульдердің құрылымдық бірлігі түрінде көрсетілген:

- инклюзивті білім беру кеңістігінде жұмыс істейтін педагогтің басқару қызметінің жеке модулі;
- білім беру кеңістігіндегі субъектілер әрекеттесуінің трансдисциплинарлық модулі.

Әдістемелік нұсқаулардың мақсаты:

- бейімделген ортаның ерекшеліктеріне әсер ететін жағдайларды анықтау;
- білім беру кеңістігіндегі субъектілердің «мәселелі» өрісін сипаттау (ерекше бала, отбасы, білім беру ұйымы);
- инклюзивті білім беру кеңістігіндегі педагогтің іс-әрекет алгоритмін анықтау;
- бейімделген білім беру кеңістігіндегі субъектілерді айқындау және белгілеу (блок-ұяшықтар түрінде).

Әдістемелік нұсқаулар инклюзив тәртібінде жұмыс істейтін мектепке дейінгі ұйымдардың басшыларына арналған және оны тәрбиеленушілер әлеуметтенуінің бірыңғай өрісін құруда қолдануға болады.

Жеке модуль түрінде көрсетілген педагог қызметінің алгоритмін ерекше білім алуға қажеттіліктері бар балалармен әр типтегі ұйымдарда (балабақша, психологиялық-педагогикалық түзету және инклюзивті білім беру кабинеті, т.б.) жұмыс істейтін педагог-дефектологтар, психологтар қолдана алады.

Балаға, отбасына және білім беру ұйымына сипаттама

1. Бала дамуының жеке траекториясы

Баланың даму тарихының ерекшеліктері:

- тұқым қуалайтын аурулар;
- алғашқы ақаудың ауыртпалық дәрежесі;
- қайталама ауытқулардың бар болуы;
- қосымша диагноздар;
- ауырлататын факторлар (стрессогендік жағдайлар).

Ерекше білім алуға қажеттіліктері бар баланы тәрбиелейтін отбасының ерекшеліктері:

- отбасының әлеуметтік статусы;
- отбасындағы қарым-қатынас стилі;
- отбасы мүшелерінің ерекше баланың мәселелеріне қарым-қатынасы, бала дамуындағы ауытқушылық фактісін қабылдауы;
- дамуындағы ауытқуларды ерте анықтау және психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу.

Инклюзивті білім беру кеңістігінде жұмыс істейтін педагогтің басқару қызметінің жеке модулі

2. Инклюзивті білім беру кеңістігі субъектілерінің даярлығы

Ерекше бала:

- оқуға интеллектуалды, еріктік, мотивациялық, коммуникативті дайындықтың болуы;
- өз мүмкіндіктеріне парапар баға беру;
- айналадағы адамдардың жағымсыз көзқарастарымен байланысты мәселелерді шешу тәжірибесінің болуы.

Ерекше баланың отбасы:

- жеке мазасыздықтың жоғарғы деңгейімен байланысты психологиялық тосқауылдарды, қорқынышты жеңе білу;
- ынтымақтастыққа талпыныс;
- ерекше баланың ерекше әлемін қабылдау, қоғамдық стереотиптерден тәуелсіз болу.

Ерекше баланы қабылдауға дайын білім беру ұйымы:

1. Нормативті-құқықтық аспект:

- инклюзивті білім беруді заң шығарумен қолдау;

2. Экзистенциалдық аспект:

- толерантты орта құру;
- ерекше балаға арнайы жауапкершілік;
- микро- және макро- әлеуметтік орта субъектілерінің рухани құндылықтарын трансляциялау.

3. Технологиялық аспект:

- оқу бағдарламаларымен, дидактикалық және әдістемелік құралдармен қамтамасыз ету.

4. Талдамалы-нәтижелік аспект:

- ерекше білім алуға қажеттіліктері бар баланы бағалау жүйесін құру;
- жағдайды жүйелі талдау негізінде мәселелі өріс матрицасын анықтау.

Жағдайды мәселелік-бағытталған түрде талдау

№ 1 мәселе

Соматикалық әлсіреген және түрлі ауыртпалық дәрежесіндегі созылмалы аурулары бар, психоэмоционалды жай-күйі құбылып тұратын балалар санының артуы.

Себептер:

1. Балалардың және олардың отбасыларының қажеттіліктері арасындағы қайшылық, балабақшада тәрбиеленетін балалардың денсаулығын нығайтуға және қорғауға мемлекеттің қоятын талаптары мен денсаулықтарының нашарлауы арасындағы қайшылықтар.

2. «Дәрігер-педагог-ата-аналардың» балаларды сауықтыру жұмысын жеткіліксіз үйлестіруі.

3. Денсаулық сақтау ортасын сақтау бойынша педагогтер қызметінің жеткіліксіз мотивациясы.

4. Мектепке дейінгі топтарда динамикалық үзілістердің, серуендеудің жүйелі түрде жүргізілмеуі.

Шешу мүмкіндігі:

1. Педагогтердің және ата-аналардың балалардың психологиялық және соматикалық жай-күйлері жайында хабардар болуын арттыру.

2. Сауықтыру бағдарламасын құруда саралауды қамтамасыз ету бойынша педагогтердің, дәрігерлердің жұмысын үйлестіру.

3. Денсаулық сақтау технологиясы бойынша педагог қызметінің мотивациясын арттыру:

- білім беру-тәрбиелеу кеңістігіндегі барлық субъектілердің валеологиялық мәдениетін арттыру;

- білім беру кеңістігінің барлық субъектілерін қатыстыруды қамтамасыз ететін «Денсаулық» бағдарламасын әзірлеу;

- спорт алаңын жабдықтау (қосымша);

- жүзу кешенін мақсатты түрде қолдану көздерін қарастыру;

- білім беру-тәрбиелеу кеңістігінің барлық субъектілері үшін жаттықтыру кешенін ашу мүмкіндігін қарастыру;
- сауықтыру технологиялары банкісін кеңейту;
- сабақтарды қимылды субъектілер тәртібінде ұйымдастыру.

Шектеулер:

Сыртқы шектеулер:

- материалдық жағдайы төмен отбасылардың көбеюі, соның салдарынан: нашар тамақтану, отбасының бала денсаулығына жеткіліксіз қарауы;
- экологиялық жағдайдың нашарлауы;
- мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбиеленушілердің қатарына мүгедек балалардың жатуы;
- мектепке дейінгі ұйымдарға баратын балалардың қаланың алшақ шағын аудандарында және қала сыртында тұруы.

Ішкі шектеулер:

- мектепке дейінгі ұйымда спорттық-сауықтыру жұмысын ұйымдастыру үшін қаржы қорының жеткіліксіздігі.

Күтілетін нәтиже:

1. Микроәлеуметтік органы валеологияландыруға отбасын қатыстыру.
2. Бала дамуын валеологиялық сүйемелдеуді атқаратын қызмет құру.
3. Мектепке дейінгі ұйымға ауруы себепті бармай қалудың санын азайту.

№ 2 мәселе

Мектеп жасына дейінгі балалардың интеллектуалды іс-әрекеті мен тәжірибесінің шығармашылық вариативті жүйесін құру.

Себептер:

1. Білім беру процесіндегі репродуктивті әдістердің басым болуы.
2. Балалардың субъективті тәжірибесіне жеткіліксіз бағдарлану.

3. Балалардың өздік жұмысын ұйымдастыруға жеткіліксіз бағытталған тәсілдерді қолдану.

4. Түзету-дамыту процесін жеткіліксіз жекешелендіру.

5. Балалардың іс-әрекетін ұйымдастыру жұмысының жаппай түрінің басым болуы.

6. Педагогтерді белгілі пәндік ғылыми білімдердің құрылымына емес, бала меңгеретін ақпарат көлеміне бағыттау.

Шешу мүмкіндігі:

1. Балалардың когнитивті тосқауылдарын шешу мақсатымен педагогтерді қазіргі заманғы білім берудің әдістерін енгізуге бағыттау (ізденіс, тәжірибелік-эксперименталды зерттеу іс-әрекетін ұйымдастыру).

2. Балалардың ізденіс–зерттеу және талдау–жинақтау іс-әрекетін белсендіруге бағытталған сабақ моделін әзірлеу.

3. Балаларға әр іс-әрекет түрінде өзін тануға мүмкіндік беретін «жұмсақ» профильдендіру.

4. Арнайы ұйымдастырылған (жаппай) іс-әрекеттен танымдық іс-әрекеттің өздік және біріккен түрлеріне көбірек назар аудару.

5. Дарынды балалармен және ерекше білім алуға қажеттіліктері бар балалармен әсерлі жұмыс жүйесін ұйымдастыру.

6. Интеллектуалды элита құру.

7. Кіші топтарда балалардың іс-әрекетін әлеуметтік-ойын педагогикасы тұрғысынан ұйымдастыру.

8. Педагогикалық консалтинг зертханасын ашу.

9. Педагогтердің Интернет жүйесіне қолжетімдігін қамтамасыз ету.

10. Оперативті компьютерленген жаңа технологиялар банкісін құру.

Шектеулер:

1. Педагогтің креативті және инновациялық потенциалын ынталандыруға материалдық базаның болмауы.

2. Инклюзив жағдайында білім алатын және тәрбиеленетін балалардың бастапқы мүмкіндіктерінің әртүрлі болуы.

Күтілетін нәтиже:

1. Педагогтердің ақпараттық мәдениетін арттыру, АКТ (ИКТ) білімдерін кеңейту.

2. Бақылау кесінділерінің және олимпиада нәтижелерін жақсарту.

3. Балалардың интеллектуалды және шығармашылық қабілеттілігін дамытуға мүмкіндік беретін ұйымдық-функционалды құрылым құру.

№ 3 мәселе

Балалар мен ересектердің қарым-қатынастарында даулы жағдайлардың көбеюі.

Себептер:

1. Өмірдің негізгі қажеттіліктерінің қанағаттандырылмауы (қадірлеуге, құрметке, ұжымда белгілі бір дәрежеге ие болуға қажеттілік).

2. Тәрбиелеудің қалыптасып қалған жолдарының болуы.

3. Білім беру-тәрбиелеу кеңістігі субъектілерінің арасында құрылған қарым-қатынас моделінің тиімсіздігі.

Шешу мүмкіндіктері:

1. Білім беру-тәрбиелеу кеңістігі субъектілерінің негізгі қажеттіліктерін қамтамасыз ету үшін жағдай жасау.

2. Толерантты әрекеттесудің тиімді моделін құру.

3. Әлеуметтік-психологиялық қызметтің, әкімшіліктің, ата-аналардың, педагогтердің әрекеттерін үйлестіру.

Шектеулер:

1. Әлемге деген құндылық көзқарастардың қалыптасуына этнопедагогикалық және этнопсихологиялық ерекшеліктердің әсері.

2. Білім беру-тәрбиелеу кеңістігі субъектілерінің әлеуметтік-құқықтық мәдениетінің түрлі деңгейі.

3. Дау-жанжалдарды күшпен шешу стереотипін қалыптастыруға бұқаралық ақпарат құралдарының әсері; қоғамдық санада ерекше білім алу қажеттіліктері бар балалардың мүмкіндіктерін адекватты бағаламау.

Күтілетін нәтиже:

1. Білім беру-тәрбиелеу кеңістігіндегі барлық субъектілердің бөбекжай-балабақша қызметіне риза болуы.

2. Қоғамның қазіргі заманғы қажеттіліктеріне сай ата-аналардың және педагогтердің балалардың тәрбие ісінде қолданатын жаңа әдістердің мәнін түсінуі.

3. Бөбекжай-балабақша түлектерінің болжамдағы жеке тұлға моделіне сай болуы.

Инклюзивті білім беру кеңістігінде жұмыс істейтін педагогтің басқару қызметінің жеке модулі

Білім беру кеңістігі субъектілерінің іс-әрекетін үйлестіруде келесі модульдер құрастырылған:

1. Инклюзивті білім беру кеңістігінде жұмыс істейтін педагогтің басқару қызметінің жеке модулі.

2. Инклюзивті білім беру кеңістігінде субъектілер әрекеттесуінің трансдисциплинарлық модулі.

Педагогтің басқару қызметінің жеке модулі мектепке дейінгі ұйымның барлық құрылымдарында біртұтастықты, бірізділікті, сабақтастықты және көпфункционалдықты қамтамасыз ететін қадамдық нұсқаулар түрінде көрсетілген.

Педагогтің басқару қызметінің жеке модуліне келесі компоненттер енеді:

- диагностикалық;
- мақсаттық;
- іс-әрекеттік;
- нәтижелік;
- талдау.

Басқару қызметі жеке модулінің әр компонентін қадамдық іс-әрекет түрінде ұсынуға болады.

Диагностикалық компонент

1-қадам. Іс-әрекеттің мағынасын түсіну:

- уақыттылық пен жинақылық;

Бұл әрекетті жүзеге асыру дамудағы ауытқуларды ерте анықтау немесе бар ауытқуларды кейіннен парапар диагностикадан өткізіп, мамандар анықтайтын даму диагностикасының медициналық, психологиялық және әлеуметтік аспектілерін есепке алуды болжайды.

- динамикалық;

Бұл әрекетті жүзеге асыру анамнездік және катамнездік мәліметтерді талдау, лонгитюдтік және кескінді зерттеу жұмыстарын жүргізуді көздейді.

2-қадам. Компонетті ресурстық қамтамасыз ету:

- көпфункционалды, валидтік ұстанымдарға сай, баланың жас және жеке типтік ерекшеліктерін ескеруді көздейтін диагностикалық құралдың болуы;

- ата-аналар мен педагогтердің әлеуметтік үміттенуінің диагностикасы.

Әлеуметтік үміттенуді талдау және білім берудің жаңа стандарттарының логикасы негізінде мектепке дейінгі ұйым түлегінің моделі әзірленді.

Мектепке дейінгі ұйым түлегінің моделі

Сала Аспектiлер	Интеллектуалдық сала	Мотивациялық сала	Эмоционалдық сала
Білім беру және даму	Мемлекеттік стандарттарға және ұйымның бағдарламасына сәйкес қоршаған орта жайында жалпы хабардар болу	Жаңа әлеуметтік позицияны қабылдап алу үшін дайын болу	Оқу іс-әрекетінің тиімді өтуі үшін эмоционалдық тұрақтылықтың болуы
Тәрбиелену	Ұлттық, жалпыадамзаттық мәдениет, негізгі мәдени құндылықтар жайында хабардар болу	Жалпыға мәлім моральдық нормаларды игеруге үнемі талаптану	Эмоционалды реакцияның алуан түрін игеру
Денсаулық	Денсаулық сақтау жайында, жасына сай қалыптасқан білім деңгейінің болуы	Саналы психикалық саулық және денсаулықтың болуын қажет ету, салауатты өмір	Адам денсаулығын жақсартатын және нашарлататын факторлар жайында

		салтының мәнін түсіну	тұрақты эмоционалды пікірдің болуы
Ерік саласы	Өзін-өзі басқару саласы	Заттық-тәжірибелік сала	Экзистенциалдық сала
Ақпаратты іздестіру алгоритмдерін игеру	Ақыл-ой іс-әрекетін қалыптастыру жолдарын игеру	Өзінің дене және интеллектуалды мүмкіндіктеріне сәйкес шығармашылық іздену-зерттеу мәселелерін шешу	Қоршаған ортамен интеллектуалды қарым-қатынасқа саналы түрде даяр болу
Тиімді қарым-қатынастың еріктік дағдыларын игеру	Өзінің мінез-құлқын саналы түсіну және өмірдегі жағдайларды талдай білу	Іс-қылықтардың адамгершілік жағын бағалай білу және қабылданған моральдық нормаларға сай әркөпекеттену	Моральды түсіну және өз әрекеттеріне саналы қарау
Мүмкіндігінше өзінің валеологиялық мәселелерін өз бетімен шешу	Жеке денсаулық сақтау траекториясын құра білу қабілеті	Өз денсаулығын сақтау және нығайтудың қарапайым дағдыларын меңгеру	Денсаулық адам өмірінің ең басты құндылығы жөнінде қалыптасқан түсініктің болуы

Жеке тұлға сапалары

Интеллектуалдық сала	Мотивациялық сала	Эмоционалдық сала
-----------------------------	--------------------------	--------------------------

Танымдық іс-әрекетке тұрақты қызығушылық. Хабардар болу. Білімдерді практикалық іс-әрекетте қолдану. Бақылағыштық.	Жетістікке жету мотивациясы. Жеке басының және қоғамдық мүдделерін үйлестіру.	Елгезектік Жарқын жүзділік Жанасымдық Тілектестік Эмпатия
---	--	---

Еріктік сала	Өзін-өзі реттеу саласы	Заттық- тәжірибелік сала	Экзистенциал дық сала
Орындаушы лық Белсенділік Талаптылық Еңбекқорлық Қиыншылық тарға төзімділік	Адалниеттік Өзін тәртіпке келтіру Сабырлық Өзін өзі бақылау Төзімділік Бейімделу Сенімділік Өзін сынай білу	Жинақылық Ұйымдасқан дық Жұмысқа кабілеттілік Адалдық Жауапкерші лік Адалниеттік	Позитивті Мен- концепциясы. Өнегелік жетілуге күштарлық. Жанның, тәннің, сөздің әсемдігіне талпыну. Өзін және басқаларды сүю. Адамгершілік құндылықтар ға бағдар алу. Гуманистік көзқарас.

1. 3-қадам. Нәтижені ресімдеу:

- баланы тексеру хаттамасы;
- мамандар тобының бағалау хаттамасы (психологиялық, медициналық, педагогикалық консилиумдер);
- маманның психологиялық-педагогикалық зерттеу картасы (логопед, дефектолог, тифлопедагог, психолог және басқалар);

- мәселелі алаң диаграммасы (әлеуметтік үміттенулерді талдау нәтижесі бойынша).

Мақсат қою компоненті

2. 1-қадам. Әрекеттердің мәнін түсіну

Баланың бастапқы мүмкіндіктерін ескере отырып, түзету-білім беру траекториясын анықтау.

2-қадам. Ресурстық қамтамасыз ету

Педагогтің бала дамуын жобалау моделін құрастыру қабілеті.

3-қадам. Нәтижені ресімдеу

Келесі талаптарға сай келетін жеке дамыту бағдарламасын құру:

- ақпараттық сиымдылық;
- дамудың жеке құрылымын есепке алу;
- жеке даму бағдарламасын жобалауға пәнаралық көзқарас;
- түзету-білім беру процесінің динамикасын қадағалау мүмкіндігі.

Іс әрекеттік компонент

3. 1-қадам. Әрекеттердің мәнін түсіну:

- таңдалған әдістердің түзету жұмысының кезеңіне сәйкестігі;
- баланы бірыңғай пәнаралық әрекеттесу алаңына енгізу.

4. 2-қадам. Ресурстық қамтамасыз ету

Педагогтің маңызды кәсіби қасиеттері:

- білім беру процесінің дәстүрлі және жаңашыл технологияларын игеру;
- оқыту әдістері мен жолдарын қолданудағы икемділік;
- синтондық;
- коммуникативтік;
- толеранттық.

5. 3-қадам. *Нәтижені ресімдеу*

Дидактикалық модуль құру:

- ұйымдастыру түрлерін таңдау;
- түзету-дамыту процесін нақты жобалау және жоспарлау;
- оқу міндеттерін белгілеуде жекешелендіру және саралау.

Нәтижелік компонент

6. 1-қадам. *Әрекеттердің мәнін түсіну:*

- қорытынды диагностиканың нәтижелері бойынша даму динамикасының мәнін түсіну;
- болжанатын нәтиженің ата-аналардың әлеуметтік күтулеріне сәйкес болуы;
- тексеруші орын қызметкерлерінің жұмыс нәтижесін жалпы бағалалауы.

2-қадам. *Нәтижені ресімдеу:*

- іс-әрекеттің өнімді түрлерін оқып-үйрену;
- баланы сабақтан тыс уақытта бақылау;
- ата-аналардың талаптану және педагогикалық құзыреттілік деңгейін анықтау мақсатымен сауалнама жүргізу;
- педагогтар үшін рейтингті сауалнама.

Талдау компоненті

7. 1-қадам. *Әрекеттердің мәнін түсіну:*

8. - қол жеткізген нәтижелерді шарттастыратын факторларды анықтау (мамандықтың ғылыми-теориялық негіздерін игеру, түзету-білім беру процестерін және тенденцияларын тұтастай көру, т.б.);

9. Жоспарды жүзеге асыру жолы:

- педагогтің шығармашылық потенциалын түсіну.

10. 2-қадам. *Ресурстық қамтамасыз ету:*

- педагогтің қызметін талдау алгоритмі;

- рефлексия дағдыларын меңгеру.

11. 3-қадам: *Нәтижені ресімдеу*

Ұсынылып отырған педагогтің басқару қызметінің жеке модулінің әрбір құрылымдық элементі белгілі бір ерекше әдістерді және тәсілдерді қолдануды көздейді, білім беру кеңістігіндегі педагогтің іс-әрекетіне мониторинг жүргізу үшін сапалық және сандық аспектіде ақпарат береді.

Түзету-дамыту процесін талдаудың матрицалық моделі

Педагог рефлексия сының критерийлері	Жоғары	Орташа	Төмен
Мақсат қою аспектісі	Баланың мүмкіндіктері мен қойылған мақсаттардың тиімді сәйкес болуы	Баланың мүмкіндіктері мен қойылған мақсаттардың жарым-жартылай сәйкес болуы	Баланың мүмкіндіктеріне қойылған мақсаттардың сәйкес келмеуі
Мазмұндық Дәстүрлі, арнайы, авторлық, жаңашыл бағдарламалар	Дәстүрлі, арнайы, автор лық, жаңашыл технологиялар дың үйлесімділігі	Жаңашыл технология элементтерін ауық-ауық қолдану	Оқытудың тек дәстүрлі әдістерін қолдану
Көзқарастық Әрекеттесу стилі	Баламен ынтымақтастық және шығармашы лық	Бірлескен іс-әрекет тек педагогтің бастамасымен болады, белсенді	Қарым- қатынастың авторитар лық стилі, педагогтің монологы,

		балалармен ынтымақтас тық болуы мүмкін	баламен диалогтың жоқтығы
Психология лық-педагогик алық Баланың білім беру процесіне қатысты позициясы, мотивациясы	Белсенді-ынтал ы Ынталандыру мотивациясы әдістерінің барлық түрле рін қолдану – эмоционалдық, еріктік, әлеуметтік	Белсенді-ситуа тивті, сыртқы мотивация	Сылбыр, эпизодтық мотивация
Өзіндік рефлексия Педагог пен баланың іс-әрекеттерінің нәтижесіне қанағаттылық	Ең жоғары	Жарым-жарты лай	Ең төмен

Инклюзивті білім беру кеңістігінде субъектілер әрекеттесуінің трансдисциплинарлық модулі

Инклюзивті білім беру кеңістігінде субъектілер әрекеттесуінің трансдисциплинарлық модулі - бала ең жоғарғы құндылық болып саналатын бейімделу кеңістігін құруға мүмкіндік беретін бірыңғай білім беру-тәрбиелеу алаңындағы командалық арақатынас жүйесі.

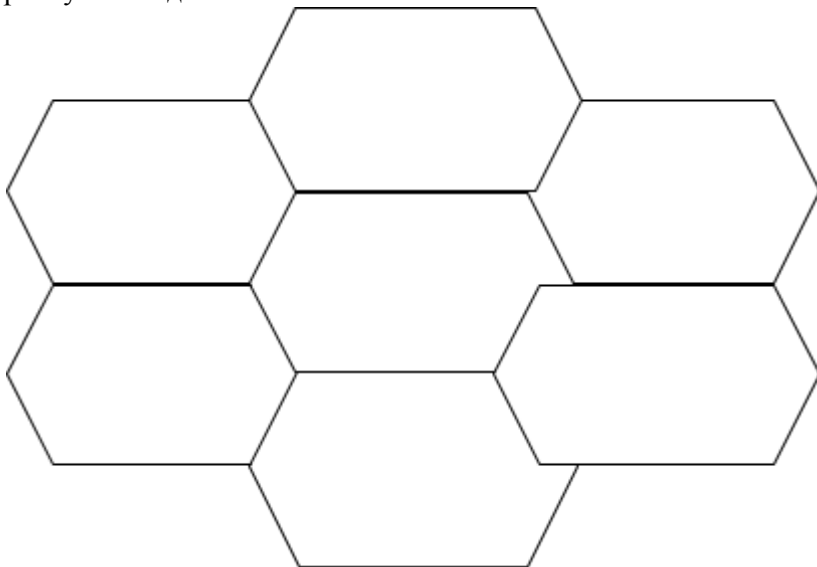
Бұл модульді қолдану:

- тәрбиеленушілерді әлеуметтендірудің бірыңғай алаңын құруды (соған қоса ерекше білім алуға қажеттіліктері, көру патологиясы, сөйлеудің бұзылуы бар балалардың, т.б.);

- білім беру-тәрбиелеу кеңістігіндегі барлық субъектілердің белсенділігін арттыруды;

- медициналық-педагогикалық қолдаудың тұтастығын, кешенділігін қамтамасыз етеді.

Баланы дамыту ортақ ісіне әрбір маман өз үлесін қосатын болғандықтан, бұл модульді келесі сызба-ұяшықтар ретінде ұсынуға болады:

Инклюзив жағдайындағы жұмыс төмендегі нәтижелерге жетуді қамтамасыз етеді:

1. Қайырымдылық, мейірімділік, жанашырлық арқылы білім беру-тәрбие кеңістігіндегі субъектілер үшін толерантты орта құру.

2. Гимназиялық ұйымдарға сайыстық негізде түсіп оқуда дамуы дұрыс балалармен қатар ерекше білім алуға қажеттіліктері бар балалардың табыстылығын қамтамасыз ету.

3. Инклюзивті мектепке дейінгі ұйымды дамытудың модульдік жолы мемлекеттік білім беру стандарттарының өзгеруіне икемді болуын, дамуында ерекшеліктері бар балаларды дамытудағы оптимистік жорамалдың қалыптасуы.

Шығармашылық олжа қоры

Шығармашылық олжа қорында инклюзивті типтегі ұйым мамандарының әр блоктың басты қызметін жүзеге асыруға мүмкіндік беретін жұмыс түрлері көрсетілген.

I. Әкімшілік блогы

I-қосымша

Ата аналар жиналысының хаттамасы

Тақырыбы: Көру қабілеті нашар баланың ата-анасының құзыреттіліктерін қалыптастыру.

Қатысқандар: 70 адам (әр жас тобының ата-аналары)

Төраға: (білім беру ұйымының директоры)

Хатшы: (педагог)

Күн тақырыбы:

Тыңдалды: Ұйымда емдеу-қалпына келтіру жұмысын ұйымдастыру ерекшеліктері.

Сөз сөйледі: офтальмолог-дәрігер.

Ортоптикалық кешен жағдайында емдеу-қалпына келтіру жұмысын ұйымдастыру ерекшеліктерімен таныстырды.

Тыңдалды: Мектепке дейінгі ұйымдағы тифлопедагог жұмысының ерекшеліктері.

Сөз сөйледі: тифлопедагог.

Көру қабілеті нашар балалардың дамуындағы негізгі проблемаларды белгіледі. Түзетудің негізгі жолдарын ұсынды.

Тыңдалды: Балабақша жағдайында тілдің бұзылуын түзету.

Сөз сөйледі: логопед.

Көру қабілеті нашар балалардың сөйлеу қабілеттерінің дамуындағы ерекшеліктерге тоқталды, мұндай балаларға

логопедтік көмек көрсетуді ұйымдастыру жайында ақпаратпен таныстырды.

Тыңдалды: Педагогтер, ата-аналар және көру қабілеті нашар бала: әлеуметтік-педагогикалық серіктестік жағдайындағы әрекеттесу аспектілері.

Сөз сөйледі: психолог

Көру қабілеті нашар баланы тәрбиелейтін отбасының қарым-қатынастарын үйлестіру мәселесін көтерді.

Қаулы қабылданды: офтальмолог-дәрігердің, тифлопедагогтің, логопедтің нұсқауларын назарға алу, мамандардың нұсқауларын орындау.

Төраға

Хатшы

II. Түзетуші-дамытушы блогы

2.1 қосымшасы

Логопедтің түзетуші-дамытушы сабағы

Өткізу түрі: шағын топтағы сабақ

Жас тобы: ересектер

Балалар құрамы: «3-деңгейдегі сөйлеу қабілетінің жалпы жетілмеуі», «Дизартрия» тілдік қорытындысы бар көру қабілеті нашар балалар

Тақырыбы: Сары Ертегі

Мақсаттары:

- түрлі дәм, жанасу түйсіктерін сипаттайтын эмоционалды лексиканы толықтыру (хош иісті, жағымды, жағымсыз, қышқыл, сары, түрлі-түсті, т.б.);

- түрлі түйсіктер мен сенсорлық эталондарды көкейкестендіру арқылы қоршаған әлемді танудың бейнелік түрлерін дамыту: дәм, түс, иіс, т.б.;

- адекватты көру, дәм, жанасу бейнелерін қалыптастыру және өз түсініктерін сөзбен жеткізу;

- сөйлеген сөзінің әсерлілігін жоғарылату;

- балаларды спонтанды сөйлеуге ынталандыру;

- ассоциативті қатарды көкейкестендіру.

Құрал-жабдық: «Сары Ертегі» сюжетті суреті, сары түсті бедерлі бейнелер, тактильді тақтайшалар, балаларға арналған хош иісті далап жиынтығы, лимон, пияз, бал, гүл, әртүрлі музыкалық үзінділер, аудиожазбалар («қышқыл, тәтті, ащы» музыка), түрлі түсті сакиналар.

Мазмұны:

- Армысың, алтын күн! - сәлемдесу шеңбері.

- Армысың, жарық күн!

- Болсын тек ашық аспан!

- Болсын тек таза ауа!

- Болсын тек Жер аман!

- Болайын мен де аман!
Сәлемдесуден кейін барлығының жүзі ашылып, жайдарылана түседі.

- Шағылысқан күн сәулесі кейде тартымды суреттердің бейнесін қалдырады. Қараңдаршы, олар неге ұқсайды? (керікке, қоянға, балыққа) Қандай жан-жануар сары түстес болады? (түсті және жануарды атау)

- Бүгінгі сабақта қандай түстің басты болатынын аңғарған шығарсындар.

- Мен сендерді Сары Ертегіге қонаққа баруға шақырамын. Бізді онда Сары Ертегі патшасы қарсы алады. Қараңдаршы, патшаның түрі қандай? (таң қалып тұр). Қалай ойлайсындар, неге? Қазір мұқият қарап тыңдаңдар, кейін тілектеріңді айтуға болады.

- Патшаның уақыты тығыз. Сондықтан оның тілегін белгілі бір мезгілде орындау керек (құмсағат қойылады).

- Сонымен, мынау сурет (сурет көрсетіледі).

- Суретте нені сары деп айтуға болады?

- Көктемнің жаймашуақ күнінде қыз бала алаңға не үшін келді? ... (гүл теруге)

- Күн ... (сап-сары, көңілді, жылы). Қыз бала күнге қарап, мына гүлдер қалай аталады деп сұрады (өгейшөп).

- Сен оның неге бұлай аталатынын білесің бе?

- Өгейшөп жапырағының бір жақ беті — анасы, оның беті ананың алақанындай жұмсақ, Ананың алақаны қандай? Жылы, жұмсақ. Жапырақтың екінші беті суық, қатты, ертегідегі өгейшешенің қолы сияқты.

- Анасы мен өгейшешесіне тақтайшаларды таңдап алыңдар. Көктегі күн күлімсіреп, жер бетіне сары гүлдерді уыстап шашып жіберді.

- Патшада сары түсті көкөністер мен жемістер бар (пияз, алма, лимон).

- Егер олардан көже немесе тосап қайнатсақ, олар қалай деп аталады? (алма тосабы, лимон тосабы, пияз көжесі)

- Пияздың (алманың, лимонның) дәмі қандай?

- Сары түс әртүрлі болатынын білесіңдер ме? Музыка тыңдап, оның қандай дәмді еске салатынын айтып көріңдер.

- Сары лимонның қышқыл дәмін көрсетіндер.

- Сары созылмалы кәмпит қандай тәтті.

- Сары пияз қандай ащы.

- Бір-біріңнен қандай дәмді жақсы көретіндеріңді сұраңдаршы (қышқыл, тәтті, ащы).

- Сары Ертегі патшасы лимонға (балға, алмаға) сәйкес келетін иісті таңдауды сұрайды.

- Пияздың ащы иісіне ұқсайтын иістер бар ма? (гигиеналық далап жиыны ұсынылады)

- Сары Ертегіде болу өте қызықты, алайда біздің үйге қайтатын уақытымыз келді. Сары Ертегі патшасы Тілек гүлінің жанында тілек айтуға рұқсат беріп тұр. Сендер өз тілектеріңнің қандай түсі, қандай дәмі болатынын, қандай музыка ойналатынын анықтап алыңдар. Жапырақты қолмен ұстап тұрып, тілек айтыңдар (балалар өз тілектерін түс, дәм, дыбыспен сәйкестендіріп айтады).

Қоштасу шеңбері.

Тифлопедагогтің түзетуші-дамытушы сабақтары

Тақырыбы: Ғажайып орман

Тобы: ересектер (балалар плеоптикалық және ортоптикалық емдеу кезеңінде)

Мақсаттары:

- баланың қоршаған ортадағы бейнелер мен дыбыстарды қабылдауын дамыту;
- қабылдаудың заттылығын дамыту;
- «карта – жол» түріндегі топографиялық түсініктерді дамыту;

- көзбен шығарып салуды дамыту;

- логикалық ойлауды дамыту.

Ресурстық қамтамасыз ету:

- жасырын бейнелері бар суреттер;
- сызба-карточкалар;
- маркер тақтасы;
- заттардың кескін бейнелері;
- хош иісті фломастерлер;
- ғажайып қобдиша;
- балалардың фотосуреттері;
- ғажайып музыка жазылған магнитофон;
- «Орман иелері» ойыншықтары;
- калька немесе жұқа пленка.

Мазмұны:

(Музыка ойнайды)

Тифлопедагог:- Бұл ғажайып музыка бізді ғажайып сурет әлеміне енгізеді. Суреттің ғажайып екенін қазір түсінесіңдер.

Қараңдаршы, алдымызда ғажайып орман.

Бұл орманда таңғажайып бар тұнған.

Жасырынған не бар, айтыңдаршы,

Барлық жан-жануарды табыңдаршы.

Суретте жануарлар жасырынған. Оларды тауып көрелік.

Балалар педагогпен бірге қайталайды:

Бірім, екім, үшім, төртім,

Оны тапшы ай-күнім!

1-тапсырма. Жасырын бейнелерді іздеу

Тифлопедагог:

Көзімізді жұмайық,

Ертегіні ойлайық.

Көзімізді ашайық,

Суретке көз салайық.

(файлға немесе жұқа қағаз астына сурет салынады)

Бұл не? Бояулар жоғалып кетіпті. Ертегісіз бізге көңілсіз. Қазір бізге түрлі-түсті қарындаштар көмектеседі.

Балалар жұқа қағаз бетінде кез келген жануардың суретін басып сызады.

2-тапсырма. Орман иелері адасты

Тифлопедагог:

- Қазір ғажайып орман тұрғындары сендердің назар аударуларыңды сұрайды (*маркер тақтасына орман иелерінің пішіндері қойылады*).

Біз — орман иесіміз.

Ағаш түбінде отырдық.

Бір уақытта жүгірдік,

Айналдық, адастық.

А-у-у!

Тифлопедагог (балаларды екі командаға бөледі):

- Алдымен біздің ұлдардан көмек сұрайық. Олар батыл, сондықтан мына түрлі түсті сызбаның көмегімен жол салып, объектілерді орналастырады.

(*«Карта-жол» сызбасы таратылады*)

3-тапсырма. Тұмандағы орман

- Қазір қыздар біздің көрсеткіштерді сызықтармен біріктіріп, орман иелеріне қай жолмен жүру керек екенін көрсетеді.

*Резервті тапсырма
Орман біздің үйіміз,
Орман іші бос.
Қолыңа тез бояу алып,
Өз үлесіңді қос!*

- Бұл фломастерлер сиқырлы, әрқайсысының өз иісі бар, олармен ғажайып орман суретін салыңдар (балалар сурет салады).

Тифлопедагог:

Менің қолымдағы қобдишаға қараңдаршы. Кім беріп жіберді екен? Көп қарап тұрмайық, аузын кілтпен ашып көрейік, Ішінде жазылған хат бар екен. (оқиды)

- Сәлеметсіңдер ме, балалар! Мен - білімнің сиқырлы сандықшасымын, сендерге хат жазып отырмын. Таң қалмандар, мен сендердің балабақшаларыңда тұрамын, сендерден көп нәрсені үйреніп жатырмын. Мен сендердің ойнағандарыңды ұнатамын, бүгін де маған өте қызықты болды. Осы гүлдерді менен шын жүректен қабыл алыңдар. Сендердің қобдишаларың. (балаларға сыйлық таратылады)

Тифлопедагог:

- Қобдишада «Жақсылық тілейміз!» деген жазуы бар жүрекшелер де бар екен. Оларды кімге сыйлаймыз? (балалар бір-біріне жүрекшелерді сыйлайды)

- Барлығыңа рахмет, жақсылық тілеймін! Сау болыңыздар!

Тифлопедагогтің шығармашылық мәселемен жұмыс істеу циклограммасы

Тақырып: Тиімді дамыта оқыту жүйесін әзірлеу - көру қабілеті нашар балаларды психологиялық-педагогикалық оңалтудың бір түрі.

Мәселенің өзектілігі және маңыздылығы

Көру қабілеті нашар балалардың дамуындағы қайталама ауытқулардың пайда болуы міндетті емес, ол кейбір факторларға тәуелді, соның ішінде компенсаторлық қасиеттер мен білім беру және тәрбиелеу жағдайларына байланысты болады. Қайталама ауытқулардың алдын алуға болады, пайда болған ауытқулардан дұрыс ұйымдастырылған тәрбие мен оқыту процесінде арылуға болады.

Шығармашылық мәселемен жұмыс тиімділігінің шарттары:

- тифлопедагогикада, офтальмологияда, психологияда және басқа да шектес ғылымдардағы жетістіктер туралы мәліметтің болуы;
- іс-әрекетті үнемі талдау;
- шығармашылық мәселемен жұмыста мақсаттардың, стратегияның, тактиканың тиімді үйлесуі;
- шығармашылық потенциалды байыту;
- білім беру кеңістігінің барлық субъектілерімен конструктивті ара қатынас;
- оқу-әдістемелік базаның болуы және кеңейту мүмкіндігі (әдебиет, Интернет көздері).

Жұмыс кезеңдері	Мерзімі (4-5 жыл)	Мазмұны	Әрекетте су субъектілері	Тәжірибелік шешім
Диагностикалық	2003-2004	Ұйымның өзекті мәселелерін анықтау және шешу мақсатымен оқу-тәрбие процесінің және оның нәтижелерінің диагностикасы	Педагогтер, балалар, ата-аналар	Шығармашылық мәселені таңдау
Таныстыру-нысаналық	2004-2005	Іс-тәжірибеде мәселенің теориясымен және оны шешу тәжірибесімен танысу	Арнайы кітап дүкендері	Таңдаған проблема бойынша тифлопедагог кітапханасын әдебиетпен толықтыру, жұмысты жоспарлау.
Әрекеттік-практикалық	2005-2006	Білім беру кеңістігі субъектілерінің күштерін координациялау	Әкімшілік, әдістемелік қызмет, ұйымдастыру қызметі, атқаратын педагогтер	Білім беру кеңістігіндегі субъектілер әрекеттесуінің трансдисциплинарлық моделін құру; диагностикалық жабдықты таңдау және

				диагностика нәтижелерін көрсету түрлерін таңдау, түзету бұрыштарын бағалау критерийлерін әзірлеу
Нақты іздену	2006-2008	Мәселені шешудің тиімді жолдарын іздеу; ақпараттық-консультативтік өрісті кеңейту	Инклюзивті білім беру кеңістігі жағдайында көруі нашар балалар мен жұмыс істейтін педагогтер	БҚҚД және БАИ ынтымақтас-тық; Педагогтер мен ата-аналар үшін Интернетке консультациялар орналастыру; Көру қабылдауын дамыту бойынша жұмыс дәптерінің түпнұсқа-үлгісін әзірлеу және ресімдеу; дидактикалық материал таңдау (аудио-визуалды релаксациялық кешен)

2.4 қосымшасы

Педагогтерге арналған семинардың оқу жоспары

Тақырыбы: Көру қабілеті нашар балаларды тәрбиелеу және оқытуды ұйымдастырудың қазіргі заманғы жолдары.

Мақсаттары:

- педагогтердің кәсіби құзыреттілігін және кәсіби шеберлігін арттыру;
- анализаторларды белсендіру және түзету-педагогикалық жұмысын ұйымдастыру мәселелері бойынша педагогтерді негізгі білімдермен байыту;
- оқу-тәрбие процесін денсаулық сақтау технологияларымен камтамасыз етудегі қиындықтарды анықтау;
- оларды жою жолдарын жобалауда көмек беру.

Сағат саны: 6

Кезеңділік: аптасына 1 рет

Тыңдаушылар: тәрбиешілер

Жетекші: тифлопедагог

№	Сабақ тақырыбы	Жүргізу түрі	Сағат саны
1	Балалардың көру қабілеттерінің дамуындағы ауытқулар; балаларды көру қабілеттерінің бұзылуы және көру мүмкіндіктері бойынша саралау	Дәріс	1
2	Оқыту процесінде көру қабілетін сақтау және тиімді қолдану	Визуалды дәріс	1
3	Емдеу-қалпына келтіру және түзету-педагогикалық жұмыстарының өзара байланысы	Практикум, ортоптикалық кешенге топсаяхат	1
4	Интеграция жағдайында оқу сабақтарының түзету-компенсаторлық бағытталуы	Дәріс	1
5	Емдеудің түрлі кезеңінде ойындарды, ойын құралдарын	Іскерлік ойыны	1

	көрсету, қолдану бойынша нұсқаулар		
6	Тыңдаушылардың білімдерін көкейкестендіру	Дөңгелек үстел, экспресс тесті	1

Педагогтерге логопедтің консультациясы

Тақырыбы: Мектеп жасына дейінгі бала тілінің даму диагностикасы

Тыңдаушылар категориясы: түрлі жастағы топ тәбиешілері

Тыңдаушылар саны: 10

Мақсаты:

- педагогтердің бала тілінің қалыпты дамуы және ауытқушылықтары туралы білімдерін көкейкестендіру;
- бала тілін педагогикалық тексеруді жүргізудің ерекшеліктері туралы түсініктерін қалыптастыру.

Мазмұндық аспекті:

- жаңа білім беру технологиялары тұрғысынан бала тілін тексеру ерекшеліктері;
- бала тілін педагогикалық тексерудің қолжетімді әдістері;
- тілдік даму диагностикасын өткізуге қажетті жағдайлар;
- бала тілін дамытудың жасқа сәйкес нормалары жөнінде;
- түрлі жаста тілдің жеткіліксіз дамуына тән көріністер;
- мектеп жасына дейінгі балалардың тілдік дамуын тексерудің негізгі бағыттары.

Әдістемелік қамтамасыз ету:

- ақпараттық парақтар (тілді тексерудің диагностикалық құралдары);
- мәселе бойынша ұсынылған әдебиет тізімі.

Тыңдаушыларға ұсыныстар:

1. Баланың жасына сәйкес сөйлеу тілін тексеру үшін ынталандырушы және тілдік материалды іріктеу мәселесіне ерекше назар аудару.

2. Тексеруді ұйымдастырғанда өткізу ерекшеліктерін ескеру:

- жеке диалог тәртібі;
- тілектестік атмосферасын құру;

- баладан белгілі бір сөйлеу дағдыларын өзектеуді қажет ететін бала үшін табиғатына сай іс-әрекетті құру (ойын, құрастырушылық, т.б.).

3. Диагностика нәтижелерін талдау түрін ойластыру (графикалық бейнелеу немесе ойластырған талдау түрінің негізінде мониторингтік зерттеу мүмкіндігі).

Дефектологтардың әдістемелік бірлестігі жұмысының жоспар-концепциясы

Құрамы: логопедтер мен тифлопедагогтер

Әдістемелік мәселе: Коммуникацияның ауызша және ауызша емес құралдарын ерекше қажеттіліктері бар балалармен жұмыстың компенсациялық стратегиясы ретінде жетілдіру.

Әдістемелік бірлестіктің міндеттері:

1. Коммуникацияның ауызша және ауызша емес құралдарының базалық негіздерін әзірлеу.

2. Дефектологтардың шығармашылық потенциалын дамыту, ұйымда ерекше қажеттіліктері бар балалармен түзету жұмысын үйлестіру.

Мақсаттары:

1. Көру және сөйлеу қабілеттері нашар балалардың танымдық қызығушылығын ынталандыратын әдістерді қолдану дағдыларын игеру.

2. Түзету жұмысында мотивацияның тиімді әдістерін қолдану білу.

Орга	Басқару әрекеттері		
	Диагностика	Жобалау	Жүзеге асыру
Ынта ланды ратын	Түзету процесін ұйымдастырудың өзекті мәселелерін бағалау	Әдістемелік мәнерлі құралдарды сипаттау	Дефектологтардың қызметін реттейтін нормативті құжаттар туралы білімдерін жаңарту. Түзету-педагогикалық процесіне жаңа білім беру стандарттарын енгізудің тиімді жүйесінің мәнін түсіну.
Үйрете тін	Сабақтағы балалардың мотивациясы	Перцептивті оқыту жүйесін	Дефектологиялық және түзету-педагогикалық әдебиетінің

Қолай ланды	ның көлемін және деңгейін өлшеу	құру мәселесі жайлы ой салу. Мектепке дайындық тобындағы логопат балалардың сөйлем құрау дағдыларын қалыптасты ру бойынша сөздік және көрнекі материалдар ды іріктеу. Сөйлеу қабілеті жетілмеген диагнозы қойылған мектепке дейінгі ересектер тобындағы балаларда сөздің буындық құрылымын қалыптасты ру және буын құруға дайынды ғын анықтау. Ортаңғы топтағы	жаңалықтарымен таныстыру. БАҚ (СМИ) тифлопедагогтің жұмыс тәжірибесін жариялау. Сөздік және көрнекі материалдармен ойын ұйымдастыру. Сөйлеу қабілеті дұрыс жетілмеген балалардың сөз құрау операциялары дағдысын бекіту бойынша ата-аналарға ойын әрекеттерін сипаттау (консультациялар). Арнайы ұйымдастырылған түзету-тілдік оқыту жағдайларында диагностика нәтижелерін және болжамды ұсыну. Балалардың когнитивті қызығушылықтарын қалыптастыру мәселесі жайында педагогтер үшін ұсыныстар беру. Балалар ұжымы жағдайында «ересек-бала»
----------------	--	--	---

ратын		логопат балалардың ауызша сөйлеу қабілеттерін бағалау кезінде сөйлеу тілін байқап көру және деңгейлік жүйесін құру. Логопат балалардың танымдық іс-әрекетін ынталандыратын тәсілдерді іріктеу. «Бала тілі - бал» мерекесінің сценарийін ойластыру.	ара-қатынастарын жақсарту («Бала тілі - бал» мерекесі).
--------------	--	---	---

Дефектологтардың әдістемелік бірлестігі отырыстарының мазмұны

Отырыс тақырыбы	Өткізу түрі	Орын даушы лар	Өткізу күні
Ұйымдық-реттеу блогы 1. ДЕФБ (ДЕФО) жалпы әдістемелік мәселелерін және жеке шығармашылық тақырыптарын анықтау.	Отырыс тар	Әдісте мелік бірлес	Қыркүйек

2. Логопедтер мен тәрбиешілер жұмысындағы сабақтастықты жүзеге асыру мақсатында түзету-педагогикалық процесіне жаңа білім беру стандарттарын енгізудің тиімді жүйесін әзірлеу. 3. Дефектологтар қызметін реттейтін нормативті-құқықтық құжаттар туралы білімдерін өзектілеу.	Шолу	тік жетекшісі	
Диагностикалық блок 1. Сабақтағы балалардың мотивациясының көлемін және деңгейін өлшеу. Мәселелер. Іздеу. Шешімдер. 2. Балалардың оқу-тәрбие процесіндегі танымдық қызығушылығын қалыптастыру бойынша тәрбиешілерге нұсқаулар әзірлеу.	Талқылау	Тифло педагог Психолог	Қаңтар
Әдістемелік блок 1. Бағалаудың деңгейлік жүйесі бойынша ауызша сөйлеу және тілдік емес функциялардың диагностикасын жетілдіру. 2. Ересек жастағы балаларды сөз құрудың тиімді әдістеріне үйрету. 3. Түрлі деңгейдегі күрделі сөйлемдерді құрастыру.	Жұмыс тәжірибесі жайлы айту Жұмыс тәжірибесі жайлы айту Тренинг	Логопедтер	Наурыз
Әдістемелік бірлестік қызметін кешенді талдау және жаңа жылға жұмыстың негізгі бағыттарын анықтау.	Отырыс	Әдістемелік бірлес	Мамыр

		тіктің барлық қаты сушы лары	
--	--	--	--

Мектепке дейінгі ұйымның әлеуметтік-психологиялық қызметі жөніндегі қағида

I. Жалпы ережелер

1. Мектепке дейінгі ұйымның (МДҰ) әлеуметтік-психологиялық қызметі (ӘПҚ) — құрамына осы ұйымның әлеуметтік педагогі және педагог-психологы енетін ұйымдық құрылым.

Өз қызметінде ӘПҚ балалардың құқықтарын қорғау саласындағы халықаралық актілерді, ҚР Конституциясын, ҚР «Білім туралы», «Мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық қолдау жөніндегі», «ҚР бала құқықтары жөніндегі» Заңдарын басшылыққа алады.

II. Қызметтің мақсаттары

1. Біртұтас педагогикалық ұстанымды (мақсаттар, құндылықтар, міндеттер және іске асыру жолдары) қалыптастыруға бағыттауда педагогтердің, әкімшіліктің, ата-аналардың кәсіби санасына әсер ету (тікелей, жанама).

2. Баланың жеке даралығына сәйкес келетін және балалардың жеке тұлғасының, олардың ата-аналарының, мектепке дейінгі ұйымның білім беру кеңістігіндегі басқа да субъектілердің денсаулығын сақтау үшін әлеуметтік-психологиялық жағдайларды қамтамасыз ететін дамудың әлеуметтік жағдайын құруда әкімшілікке және педагогикалық ұжымға көмек беру.

3. Педагогтерге, ата-аналарға бала тәрбиелеуде, сондай-ақ өзара көмекті, толеранттылықты, мейірімділікті, жауапкершілікті және өзіне сенімділікті, басқа жеке тұлғаның құқықтары мен бас бостандығына зиян келтірмей, белсенді әлеуметтік әрекеттесуге қабілетті қалыптастыруда көмек көрсету.

III. Қызметтің міндеттері

1. Ұйымда даму жағдайын әлеуметтік-психологиялық талдау, негізгі мәселелерді айқындау және олардың пайда болу себептерін, жолдарын және шешу тәсілдерін анықтау.

2. Ұйымдағы әлеуметтік-психологиялық хал-ахуалды үйлестіруде педагогикалық ұжымға көмек беру.

3. Әлеуметтік және психологиялық саулық пен бала дамуындағы ауытқушылықтардың алдын алу және арылу.

IV. Қызмет іс-әрекетінің негізгі бағыттары

ӘПҚ іс-әрекетінің негізгі бағыттары:

Диагностикалық:

- бүкіл кезең бойында балаларды жақсы білу;
- тәрбиелеу және оқыту процесінде жеке ерекшеліктерді, бейімділікті, әлеуетті анықтау. Психологиялық диагностика жеке баламен де, топтық түрде де (ата-аналардың келісімімен) жүргізіледі.

Консультативті-ағартушылық:

- педагогтер мен ата-аналарда психологиялық білімдерге қажеттілікті дамыту мақсатында оны тәжірибеде қолдану ниетін қалыптастыру;
- балалардың дені сау болуына, тұлғалық дамуына жағдай жасау;
- жеке тұлғаның қалыптасуында мүмкін болатын бұзылыстардың дер кезінде алдын алу;
- консультация өткізу арқылы ата-аналар мен педагогтерге тәрбиелеу мен оқыту мәселелері бойынша көмек көрсету.

Ұйымдық-әдістемелік:

- мектепке дейінгі ұйым әкімшілігіне, педагогтерге, ата-аналарға әлеуметтік-психологиялық сүйемелдеуде және қолдау көрсетуде арнайы көмек беру;
- ӘПҚ жұмысынан күтілетін нәтижені анықтау мақсатында әкімшілікпен, педагогтермен, ата-аналармен әрекеттесу.

Қорғау-құқықтық:

- ұйымның білім беру кеңістігіндегі барлық субъектілерді әлеуметтік-құқықтық қорғауды қамтамасыз ету.

Түзетуші-дамытушы:

- жеке тұлғаның қалыптасу процесіне және оның даралығын сақтауға белсенді түрде ықпал ету.

V. Қызметтің іс-әрекетін қамтамасыз ету

ӘПҚ мектепке дейінгі ұйымның білім беру кеңістігіндегі барлық субъектілермен тығыз байланыста жұмыс істейді.

**Әлеуметтік-психологиялық қызметтің
перспективалық жұмыс жоспары**

Айы	Ұйымдық-әдістемелік блок	Диагностикалық
Қыркүйек	Тәрбиешілер үшін «Баланың бейімделу кезеңінде психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету» семинары	Білім беру кеңістігіндегі субъектілер тарапынан сұранысты оқып-үйрену
Қазан	«Сенім жинағын» (мәселелі өрісті анықтау) құрастыру және тұсаукесерін өткізу	Баланың интеллектуалды әлеуетінің диагностикасы
Қараша	Құқықтық сауаттылық элементтері бар «Бала — біздің мақтанышымыз!» іскерлік ойыны	«Сіздің тәрбиелеу стиліңіз» сауалнамасы
Желтоқсан	«Мектеп жасына дейінгі балалардың коммуникативтік қабілеттері» семинары	Балалардың тілдік проблемаларының статистикасы
Қаңтар	«Тілдік бұзылыстар: проблемалар, ізденулер, шешімдер» талдамалы шолуы	Ойдағыдай бейімделу диагностикасы

Консультациялық-ағартушылық	Қорғау-құқықтық	Түзетуші-дамытушы
Ата-аналар үшін «Сәлеметсің бе, балабақша!», «Балабақшадағы бала» консультациялары	«Балабақшадағы және отбасындағы баланың жайлылығы» тақырыбындағы	Баланың балабақшаға ойдағыдай бейімделуіне бағытталған ойынхана құру және

	ата-аналар жиналысы	коммуникативті ойындар өткізу
Мүдделі ата-аналар клубын ашу	Ата-аналар үшін «Бәрін білгім келеді!» консультациясы	Баланың дарындылығын қолдау бағдарламасын жасау
«Мадақтау және жазалау: орынды таңдау» радиохабары	Мектепке даярлық топ балалары үшін «Мен сенің құқығыңды құрметтеймін» ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті	Дамытушы бағдарламаларды іске асыру
Ата-аналар үшін «Егер Сіздің балаңыздың сөйлеуі дұрыс болмаса» консультациясы	Педагогтер үшін «Бала сұрақтарының әлемі» консультациясы	Түзетуші-дамытушы бағдарламаларды іске асыру
Техникалық қызметкерлер үшін «Балабақшадағы сөйлеу мәдениеті» консультациясы	«Балаға ойнауға мүмкіндік беріңіз» тақырыбындағы дискуссия	Ортаңғы топ балалары үшін коммуникативті-ойын тренингтері

**Әлеуметтік-психологиялық қызметтің
перспективалық жұмыс жоспары (жалғасы)**

Айы	Ұйымдық-әдістемелік блок	Диагностикалық
Ақпан	«Отбасы» қағидасының жобасын әзірлеу	Бала мен ата-ана қарым-қатынасының диагностикасы
Наурыз	Педагогтер үшін «кәсіптік жанып кету» синдромының алдын алу тренингі	«Стресске бейімсіз бе?» диагностикасы

Сәуір	«Отбасының психологиялық типтері» семинары	Ата-аналармен «Балабақшаға артқан үміттеріңіз ақталды ма?» сауалнамасын жүргізу
Мамыр	«Біз бір жасқа есейдік» іскерлік ойыны	Мектепке дайындық диагностикасы

Консультациялық-ағартушылық	Қорғау-құқықтық	Түзетуші-дамытушы
«Сенім жинағы» сұранысы бойынша жұмыс	«Келісім бар жерде қазына бар» радиохабары	Ересек топ балалары үшін коммуникативті-ойын тренингтері
Балалар мен ата-аналар үшін «Отбасы» мерекесі	«Тәрбиешілер және ата-аналар — тиімді әрекеттесу жолдары» консультациясы	Мектепке даярлық топ балалары үшін коммуникативті-ойын тренингтері
«Сенім жинағы» сұранысы бойынша жұмыс	Мүдделі ата-аналар клубының «Балалық шаққа шуақ сыйландар!» отырысы	«Мен өзімді-өзім ұстауға үйренемін» (ересектер тобы үшін) ойын бағдарламасы
Ата-аналар үшін «Сіздің балаңыз мектепке дайын ба?» консультациясы	Ата-аналардың құқықтық сауаттылығы «Баланың білім алуға құқығы»	«Мен өзімді-өзім ұстауға үйренемін» (мектепке даярлық тобы үшін) ойын бағдарламасы

Әлеуметтік педагогтің консультациясы

Тақырыбы: Баланың денсаулыққа құқығы немен қамтамасыз етіледі?

Денсаулыққа құқық:

- мемлекеттік деңгейде:

1. Бала денсаулығын қорғау саласындағы ҚР заңдарын қабылдау.

2. Балалардың салауатты өмір салтын насихаттау және ынталандыру.

3. Балалардың денсаулығын қорғау саласындағы ғылыми зерттеулерді мемлекеттік қорғау.

4. Бала денсаулығын ата-ананың бақылауы және бала ауруларының алдын алу.

5. Білікті медициналық көмек көрсету.

6. Баланың дені сау болып дамуына қажетті қолайлы орта құру.

7. Балалар үшін тиісті сападағы тамақ өнімдерін шығаруды және сатуды бақылау.

8. ҚР Заңдарына сәйкес тегін медициналық көмек көрсетудің кепілді ауқымы.

9. Баланың өміріне, денсаулығына және қалыпты дамуына зиян келтіретін кез келген ғылыми тәжірибе мен басқа да эксперимент өткізуге тиым салу («ҚР баланың құқықтары жөніндегі» ҚР Заңы 3 б. 8 б.);

- жергілікті деңгейде (білім беру ұйымының деңгейінде):

1. Ұйымның инклюзивті типтегі білім беру ұйымы ретінде қызмет етуі.

2. Балалардың дене, психикалық және рухани саулығын сақтау, нығайту және қалыптастыруға кешенді түрде қарау (дене шынықтыру-сауықтыру қызметі, әлеуметтік-психологиялық қызметті ұйымдастыру, емдеу-түзету және қалпына келтіру қызметі).

3. Педагогикалық процесті дұрыс ұйымдастыру (денсаулық жағдайын ескере отырып, оқу жүктемесін реттеу).

4. Медициналық-әлеуметтік жағдайларды жақсарту (офтальмологиялық кабинеттегі арнаулы емдеу және профилактикалық құрал-жабдықты жаңарту).

5. Балаларды сауықтыру бойынша дәстүрден тыс шараларды қолдану (нүктелі массаж, фитошай, физиотерапия, ояну гимнастикасы, дене шынықтыру және сауықтыру шараларын жүргізу және т.б.).

6. Дұрыс тамақтану және тағам дайындаудың дұрыс технологиясымен қамтамасыз ету.

7. Білім беру ұйымының отбасымен және денсаулық сақтау мекемелерімен байланысуы;

- *отбасылық деңгейде:*

1. Күн тәртібін сақтау.

2. Шынықтыру процедураларын қолдану.

3. Отбасының салауатты өмір салтын ұстануы.

4. Дәрумендер жиіні мен макроэлементтерден тұратын тағаммен баланы қамтамасыз ету.

5. Қолайлы әлеуметтік-тұрмыстық жағдайлар құру.

6. Бала дамуының ерте кезеңінде профилактикалық және түзету жұмыстарын жүргізу.

7. Биологиялық және әлеуметтік анамнез көрсетілген бала денсаулығы паспортының болуы (соның негізінде мамандар жұмысты жобалайды) арқылы қамтамасыз етіледі.

Семинар (педагогтердің сұрауы бойынша)

Тақырыбы: Табысқа жетіңіз

Мақсаттары:

- ішкі және сыртқы ресурстарды қолдану мүмкіндіктері жөнінде педагогтерді хабардар ету;
- рефлексия жолдарына үйрету;
- іс-әрекетті қойылған мақсатқа сәйкес жоспарлау, ынталандыратын және кедергі келтіретін факторларды анықтау, өз уақытын тиімді пайдалану;
- жеке бас қасиеттерінің жағымды және жағымсыз жақтарын тиімді қолдана білу.

Тыңдаушылар категориясы: педагогтер, әкімшілік

Ұзақтығы: 1 сағат

Жетекшілері: психолог, әлеуметтік педагог

Семинардың жоспары:

1. Табыс жағдайын құрудағы сананың және ішкі сананың рөлі.
2. Бізге көмектесетін және кедергі келтіретін сенімдер.
3. Мақсат қоя білу өнері.
4. Тиімді қарым-қатынас жасау бойынша ақыл-кеңестер (шырша ойыны).

Әдістемелік жабдықтау:

1. Педагогикалық этика кодексі.
2. Жағымды сенімдер тізімі.

Психологтың сабағы

Мақсаты: Балалардың эмоционалдық әлемін дамыту.

Міндеттер:

- баланың ниеттестік пен тілектестік қабілетін дамыту;
- өз көңіл-күйін және ауызша, ауызша емес деңгейдегі қарым-қатынасты білдіруге үйрету;
- құрбы-құрдастарына жағымды қарым-қатынасты қалыптастыру;
- эмоционалдық кернеуді түсіру.

Материалдар:

- дыбыс шығаратын доп;
- «Қоян» жұмсақ ойыншығы;
- хош иісті фломастерлер;
- кәмпит салынған қобдиша;
- «Көгершіндер» суреті.

Мазмұны:

1. Танысу

«Мен ... болғанына өте қуаныштымын. Рахмет!»

(Жүргізуші қатысушы балалардың есімдерін атап, допты кезек-кезек домалатады, бала допты жүргізушіге қарай алғыс сөзімен кейін домалатады)

2. «Ана жайлы ертегі» (үзінді)

3. «Көңілсіз қоян» ойын жаттығуы

Сөйлемді аяқта: «Мен кішкентай қоянмын, мен ... болғандықтан көңілсізбін».

Қоян өз қылығының дұрыс еместігін, анасын бекер ренжіткенін түсінді, сондықтан ол анасын іздеп тауып, кешірім сұрауға бекінді. Келіндер, қоянды жұбатайық: ең алдымен үндемей жұбатайық, ешқандай сөз айтпайық, ал енді оның көңіл-күйі көтерілуі үшін жақсы сөздер айтайық» («Қоянды жұбатшы»).

1. «Алақанмен көгершін суретін салайық» ойыны

«Қоянға кім көмектесетінін көмекшінің суретін салсақ білеміз. Өздерің ұнататын фломастер түсін таңдандар. Қалпағын ашып, иісін иіскендер. Парақ қағазды алып, өздеріңе ұнайтын жерге отырыңдар. Сол алақандарыңды қағаз бетіне қойып, фломастермен қолдарыңды айналдыра басып шығыңдар. Қолдарыңды алыңдар, алақандарың неге ұқсайды? (балалардың жауаптары тыңдалады, жауап болмаса, психолог болжамы ретінде көгершін құсының суреті көрсетіледі, балалар алақанның суретіне көздерін, тұмсығын, қанаттарын қосып салады).

5. *Ертегінің жалғасы* (2-үзінді: Қоян шаршады, оны күн сәулесі жұбатты).

6. *«Шағылысқан күн сәулесі» ойыны*

«Күн сәулесі сенің көздеріңе шағылысты. Көздеріңді жұм. Ол сенің бетіңді аймалап жатыр. Маңдайыңды, мұрныңды, бетіңді, иегіңді алақандарыңмен сипалашы. Абайлап сипала, үркітіп алма. Басыңды, мойныңды, қолдарыңды, аяқтарыңды сипала. Күн сәулесі ішіңе түсті, ішіңді сипалашы. Күн сәулесі сені жақсы көріп қалды, сені еркелетіп тұр, сенімен дос болғысы келеді.

7. *Ертегінің жалғасы* (3-үзінді)

8. *«Ғажайып қобдиша»*

Біздің кейіпкерлеріміз бізге ғажайып қобдиша қалдырды. Оның ішінде не бар екен, қалай ойлайсыңдар? Иә, кәмпиттер бар, бірақ олар жай кәмпит емес. Сендер оны жегенде сиқыршыларға айналасыңдар және барлық адамдарға жақсы тілек білдіре аласыңдар.

Балалар дәм татады. Балалардың тілектері.

«Маска терапиясы» шеберлік тобы

Мақсатты аудитория: Түрлі жастағы топ балаларының ата-аналары.

Мақсаттары:

- шығармашылық бейненің жағымсыз күйзелісін заттандыру арқылы баланың қорқынышын түзету;
- бала мен ата-ана арасында сенімді қарым-қатынастарды құру;
- ата-аналарды баланың психикалық жай-күйін талдауға үйрету;

Құрал-жабдықтар: құстың қауырсыны, қағаз парақтары, бояу, кылқалам, желім, жиектеме таспа.

Мазмұны:

1. Дем беру, сенімді ахуал құру. Ішкі жан-дүниесіне бату (қауырсынмен бетінді, алақаныңды сипала, нені сезінесің?).

2. Қорқынышты заттандыру. Маска жасау.

Ішкі сезімдерді талдау. Қорқынышты көкейкестендіру.

Қорқыныш маскасының суретін салу: өз қорқынышыңның маскасының суретін қағаз бетіне сал. Көздің орнына нүкте қой, көздің түрі мен мөлшерін өзің таңда. Сенің күйзелісіңді көрсететін бояуларды өзің таңда. Маска дайын болғанда, оның шеттерін безендір, бау тағып қоюға да болады.

3. Масканы драмалау.

Масканы жандандыру: Масканы бетіңе тағып, түрлі дыбыстар шығарып, қимылдар көрсетуге болады. Маска не істегісі келсе, соны істесін (айғайлауға, аяқпен тарсылдатуға, қорқытуға болады — сен қорқынышты маскасың ғой!).

4. Рефлексия.

Масканы шешу. Өзіндік сезімдердің мәнін түсіну:

- Сен өз қорқынышыңның суретін салғанда, сезімдерің қандай түсті болды?
- Қазіргі сезімдеріңнің түсі қандай?

- Қорқыныштан арыла алдың ба?

Қорытынды: Енді Сіз өз балаңызды және өзіңізді қорқыныштан арылтудың жолын білесіз.

Ата-аналарға өз сезімдері мен түйсіктерінің, көңіл-күйінің мәнін түсінуге, айтуға мүмкіндік беру маңызды.

Экспромт театры

Мақсаты: Педагогтің психоэмоционалды кернеуін түсіру.

Ойын тапсырмасы: ұсынылған мәтінді оқу және оған сәйкес репликаны ойлап табу.

Түсіндіру: Ұсынылған үзінділердің санына қарай ұжым 4 топқа бөлінеді. Аяқ астынан құрылған экспромт театры актерлерінің бірі тапсырма мәтінін оқиды, қалған актерлер дыбыс шығарып тұрады, топтағы актердің бірі репликаны оқиды. Реплика түйіндеме және дерек констатациясы қызметін атқармайды, бұл экспромт, олар күтпеген жағдайды, болжанбаған элементті енгізеді, әсерлі сезім туғызады, сондай-ақ бұл жағдай типтік болып табылады.

1-тапсырма

Қыстың аязды таңы. Сықырлаған қарды басқан ата-аналардың жылдам басқан қадамдары *(дыбыс)* және балалардың ұсақ, тыпырлап жүгірген қадамдары *(дыбыс)* естіліп тұр. Жұматай атайдың сыпырғысының ырғақты сықыры да*(дыбыс)* құлаққа жағымды. Балалар сырғанақ баспалдақ бойымен көтеріледі *(дыбыс)*, тайғанақтайды *(дыбыс)*. Топтың есігі ашылады *(дыбыс)*, балалар күлкісі *(дыбыс)* және бірен-сараң өксіп жылау *(дыбыс)* естіледі. Баланың «*Менің анам маған ұйықтамайсың деген*» дауысы шығады (баланың атынан айтқан реплика).

2-тапсырма

Балалар орындықтарын артқа қарай жылжытып *(дыбыс)*, шкафтың есігін ашады *(дыбыс)*, киімдері мен аяқ киімдерін алады *(дыбыс)*, түймелейді, бауларын байлайды *(дыбыс)*.

Серуенге шығуға дайын баланың репликасы: «*Ал менің әжетханаға барғым келіп тұр*».

3-тапсырма

Тәрбиешінің көмекшілері кезекпен түскі асты алуға *(дыбыс)* барады. Қазан мен шелек салдырлайды *(дыбыс)*,

қасықтар шылдырлайды (*дыбыс*). Тәрбиешінің көмекшісі топқа келіп, ауыр ыдысты үстелге қояды (*дыбыс*). Балалар түскі асты тәбетпен ішіп отыр (*дыбыс*). «Менің ұйықтағым келмейді» деген дауыс естіледі (баланың атынан реплика).

4-тапсырма

Балалар баяу, ынтасыз ұйықтайтын бөлмеге барады (*дыбыс*). Орындықтар құлайды (*дыбыс*). Жуынатын бөлмеден аққан судың шуылы естіледі (*дыбыс*). Тәрбиешілер аяқтап жазбаған жоспарларын пакетке салады (*дыбыс*). Дәліздің бойымен асығын келе жатқан аяқ дыбысы естіледі (*дыбыс*). Актерлердің біреуінің репликасы: «Құрметті педагогтер! Бүгін сағат 13.00-де жиналыс болады».

**Тифлопедагогтің
консультациясы**

**Көзі нашар көретін
балалардың ата-аналарына
кеңес**

Бірінші кеңес

Сенімсіздікті, қорқыныш пен
үмітсіздікті жеңе білуге
тырысыңыз.

Екінші кеңес

Өз балаңызға қандай көмек керек екенін анықтап алыңыз.

Үшінші кеңес

Өз балаңыздың көруінде кемшілігі бар фактісін
қабылдауға тырысыңыз.

Төртінші кеңес

Балаңыз қандай болса, солай қабылдаңыз.

Бесінші кеңес

Бір-біріңізге көмектесіңіз.

Балаңызбен қарым-қатынас кезінде белсенді болыңыз.

Алтыншы кеңес

Ұлыңызбен, қызыңызбен, немереңізбен үнемі
қарым-қатынаста болыңыз, баланы тек анасы ғана тәрбиелеу
керек деп есептемеңіз.

Баланы дамыту мен тәрбиелеуде анасына қолдау
көрсетіңіз.

Көздің нашар көруі күнді жапқан бұлт тәрізді, егер үміттеніп, сеніп және күтіп отыра бермей, бірдеңені өзгертуге тырысса, бұлт жаңбырмен бірге кетіп, жарқырап күн шығады, аспан түрлі-түсті бояуға бөленіп, биікте кемпірқосақ жайнайтын болады.

III. ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ БЛОГЫ

3.1 қосымшасы

Емдеу-қалпына келтіру және түзету-педагогикалық жұмысындағы сабақтастықты сақтау мақсатында топ бөлмесінде көруді, бинокулярлық және тереңнен көруді жақсартуға арналған түзету бұрыштарын құру қажет. Олар офтальмолог дәрігердің және тифлопедагогтің ұсыныстарына сәйкес жабдықталуы тиіс және келесі критерийлер бойынша бағаланады.

Түзету бұрыштарын бағалау критерийлері:

1. Топ бөлмесінде бұрышты орналастырудың тиімділігі және ыңғайлылығы.

2. Емдеу кезеңдері жөнінде ақпарат.

3. Күн тәртібінде өткізу уақыты, белгілеу.

4. Ойындардың әртүрлілігі.

5. Ойындардың эстетикалық, экологиялық тазалық, жас ерекшеліктерін ескеру талаптарына, сондай-ақ емдеу кезеңдеріне сәйкестігі.

6. Балалардың ойын мазмұнын, ал ересек жаста оларды қолдануды білуі.

Топ	Емдеу кезеңдері бойынша балалар саны			Күн тәрті бінде ойын ның алатын орны	Бала жасына сәйкес ойындар дың әртүрлілігі
	Плеопти ка	Ортопти ка	Стереопти ка		

Қорытындылар:

Түзету жұмысы және кешенді емдеу-қалпына келтіру процесі түзетудің медициналық және педагогикалық құралдарының тым жақындасуы негізінде жүзеге асырылады.

Түзету топтарының педагогтеріне бала көзі көруінің жай-күйі мен офтальмолог дәрігердің нұсқаулары жақсы таныс болуы керек. Баланың көру мүмкіндіктерін біле отыра, педагог көруді дамытуды мақсатты түрде жүргізеді, емдеу-қалпына келтіру жұмысының нәтижелерін бекіту үшін оқыту және тәрбиелеу процесінде жағдай құрады.

Офтальмолог дәрігердің ұсыныстары бойынша емдеу-қалпына келтіру жұмысының кезеңіне байланысты педагог көздің көруін жақсарту, көздің торлы қабатын, көздің қимыл функцияларын белсендіру үшін түрлі дидактикалық ойындар мен жаттығуларды қолданады.

Ойындар баланың жасына сәйкес қатаң түрде таңдалып алынуы тиіс. Ойындарға арналған материалдар өндірістік те, тәрбиешілер мен ата-аналардың қолымен жасалған болуы да мүмкін. Ойын тізіміне тек дәрігер ұсынған ойындарды ғана емес, басқа да ойындарды кіргізуге болады. Топ бөлмесінде балаларға таныс ойындарды орналастыру үшін арнайы бөлінген орын болуы тиіс. Түзету бұрыштарында орналасқан тізімдер балалардың емдеудің қандай кезеңінде екенін көрсетуі тиіс. Түзету ойындарының күн тәртібіндегі орны - күннің екінші жартысы.

3.2 қосымшасы

Балалардың көруін сақтау бойынша офтальмолог кеңестері

Көру бұзылуының алдын алу үшін балалардың көру гигиенасын, тиімді тамақтануды және дене дамуын қамтамасыз ету қажет.

Көру жұмысы үшін гигиеналық жағдайларды қамтамасыз ету бойынша нұсқаулар:

1. Жарық

Баланың айналысатын орны жарық жерде - терезенің алдында болғаны дұрыс. Сондай-ақ күн сәулесі тура түсетін жерден де аулақ болған жөн. Терезе немесе шамның жарығы (қуаты 60 Вт) баланың сол жағынан түсуі керек. Жарықтың бала ойнайтын, айналысатын жерге түскені дұрыс, ал баланың көзі көлеңкеде болуы тиіс. Дұрысы — 1 кв.м 30 ваттық жақсы жарықтандыру.

Егер бала еденде немесе жарық көзінен алыста ойнап отырса, онда көзді жарықтан қорғайтын абажуры бар шамды қосып қою керек. Жарық көзі міндетті түрде алдыңғы немесе сол жақтан болуы тиіс.

2. Отырғызу

Үстелге дұрыс отырғызу да өте маңызды. Көзге дейінгі қалыпты ара қашықтық: қолды үстел үстінде шынтақтан бүгіп, саусақ ұштарын самайға тигізу. Отырғанда баланың аяғы салбырап тұрмай, еденде немесе зері үстінде болуы керек. Дене мен жамбас арасындағы, жамбас пен балтыр арасындағы бұрыш тік болғаны дұрыс.

Кез келген көзге түсетін күш, кітап оқу, сурет салу, конструктор жинау 10-15 минут аралығындағы белсенді

демалумен, ең жақсысы, жыл мезгіліне қарамастан, таза ауада болумен кезектестірілуі керек.

3. Теледидар хабарларын көру

Күнделікті теледидар алдында уақыт өткізу күн тәртібіне кері әсерін тигізеді, өйткені ол серуеннің орнын алады. Ересек мектепке дейінгі және кіші мектеп жасындағы балаларға күндізгі хабарларды және аптасына 2-3 рет қана көруге болады.

Медицина қызметкерлерінің бақылауы бойынша теледидар алдында 60 минуттан артық отыру көрудің жайсыздығын туғызады.

Шаршаудың белгілері дене қалпын қайта-қайта өзгертуден, созылудан, зейінінің ауытқушылығынан байқалады.

Баланың қызықсыз хабарлар кезінде, ал тым қатты шаршағанда қызықты сәттердің өзінде де зейінінің ауытқушылығы байқалады.

Сондықтан теледидарды бір сағаттан артық қарамаған дұрыс. Теледидардан 3 м ара қашықтықта, қырынан емес, экранның тура алдында отыру қажет, Теледидарды жарық бөлмеде қарау дұрыс, қараңғылау бөлме көзге күш түсіреді.

4. Компьютерде жұмыс істеу

Ата-аналарды қызықтыратын тағы бір сұрақ: компьютер зиянды ма? 3-5 жастағы бала компьютер алдында 10 минут қана, 6-9 жаста - 15-25 минут, 10-15 жаста - 30 минуттан артық емес отыра алады. Монитордан көзге дейінгі ара қашықтық 40-75 см. Компьютерде отырғаннан кейін таза ауада ойнау қажет.

IV. БІЛІМ БЕРУ-ТӘРБИЕЛЕУ БЛОГЫ

4.1 қосымшасы

Ойын Күнінің бағдарламасы

Ойын технигі: Тифлопедагог

Ойындарды іріктеу ерекшеліктері: ойын материалдары көру және интеллектуалды жүктемесімен қатар гендерлік тұрғыдан іріктеледі.

Мизансцена ерекшеліктері: педагог кабинетіндегі жиһаздың орналасуы балаларға ойнау орнын өздігінен таңдауға мүмкіндік береді.

Ойындарды таңдау ерекшеліктері: ойындардың кезегін балалар көрсеткіш текшенің көмегімен таңдайды.

Ойын көрінісі:

Ұл балаларға арналған ойындар	Қыз балаларға арналған ойындар
<i>«Көліктер әлемі» ойыны</i> <i>Мақсаты:</i> әртүрлі модальділіктегі бейнелерді қабылдауды дамыту. <i>Ойын тапсырмасы:</i> көліктің бейнеуін нақты нұсқаға сәйкес суреттің үстіне қою. <i>Ойын материалы:</i> көлік бейнеленген суреттер (нақтылы және бейнеулік).	<i>Ойын «Ертегіні жина»</i> <i>Мақсаты:</i> әртүрлі модальділіктегі бейнелерді қабылдауды дамыту (нақтылы және бейнеулік). <i>Ойын тапсырмасы:</i> кейіпкердің немесе заттың бейнеуін нақты нұсқаға сәйкес суреттің үстіне қою. <i>Ойын материалы:</i> «Дюймовочка», «Золушка» ертегілерінің кейіпкерлері (кейіпкерлердің және заттардың нақтылы, нұсқалы бейнелері).
<i>«Аңдарға арналған автобус» бірлескен ойыны</i> <i>Мақсаты:</i> көру қабылдауын, ырықты зейінді, есте сақтауды, логикалық ойлауды дамыту. <i>Ойын тапсырмасы:</i> автобус бейнеленген әрбір карточкаға жолаушы бейнесі бар карточканы теріп алу.	

<i>Ойын материалы:</i> жолаушылар бейнеленген үлкен және кішкентай карточкалар.	
«Біз – жүргізушіміз» сергіту сәті	«Көмекшілер» сергіту сәті.
<i>«3 зат» бірлескен ойыны</i> <i>Мақсаты:</i> балалардың заттарды жіктеуін және өз ұстанымын дәлелдей білуін дамыту. <i>Ойын тапсырмасы:</i> бір сөзбен атауға болатын заттардан ең көп топ құру. <i>Ойын материалы:</i> «Киім», «Аяқ киім», «Ойыншықтар», «Көлік», «Құрал-жабдықтар» тақырыптары бойынша суреттер.	
<i>«Дұрыс жолды тап» бірлескен ойыны</i> <i>Мақсаты:</i> көзбен шығарып сала білуін дамыту. <i>Ойын тапсырмасы:</i> кейіпкерді белгіленген пунктке жеткізу. <i>Ойын материалы:</i> «Лақтардың енесін үйіне жеткіз», «Қонжыққа машинаны гаражға қоюға көмектес», «Марсқа ұшу», «Бұлақ» лабиринт-карточкалары.	
<i>«Қайдан көрдім?» бірлескен ойыны</i> <i>Мақсаты:</i> көру қабылдауын дамыту (талғамдылық, тұтастық). <i>Ойын тапсырмасы:</i> берілген сюжетті суретте бейнеленген 8 кішкентай заттың бейнесі бар карточканы табу. <i>Ойын материалы:</i> «Біз - капитанбыз», «Қуыршаққа киім тігеміз», «Ақтөске үйшік жасаймыз», «Көже пісіреміз» және т.б. тақырыбындағы сюжетті суреттер.	

«133 қоян» фестиваліне қатысушының сайыстық жұмысы*Қатысушы:* тифлопедагог*Жұмыс тақырыбы:* Таң қалдырар көздер*Білім беру саласы:* Денсаулық, Валеология, Өзін-өзі тану.*Жас тобы:* дайындық.

Құрал-жабдық: доп (дыбыс шығаратын), айналар (балалар санына қарай), түрлі эмоционалды күйді бейнелейтін көздердің суреттерінің үлгілері.

Мақсаттары:

- көру туралы балалардың түсініктерін байыту;
- көру қабылдауын жетілдіру;
- коммуникативті дағдыларын дамыту;
- мәселелі жағдайлардың шешімін табу үшін жағдай құру.

Ойын жаттығуларының көрінісі

1. «Көзбен сәлемдесу» жаттығуы.

Тапсырма: көзбен кездескен және қолмен көрсеткен балаға допты беру.

2. Айна алдындағы жұмыс: «Көздің құрылысы қандай» (жеке баламен) (айна алдында жұмыс істей отырып, тақпақ оқу).

3. «Біздің көзіміз» үлгісімен жұмыс істеу.

Тапсырма: көздің қарашығын қара түспен бояу, көздің ақ қабығын - ақпен, көздің шатырша қабығын - өз көзінің түсімен бояу.

4. «Көздің әртүрлі түстері» топтық ойыны.

Тапсырма: өз тобындағы балалардың көздерінің түсін тану, тәрбиешінің көмегімен жинақ кестесін құру, көздерінің белгілі бір түсі бар балаларды санау.

Тапсырманы орындауда балалар топта еркін қозғалады және ойынсерікті өздері таңдайды.

Балалардың аты	Көздерінің түсі				
	Қоңыр	Қара	Көк	Сұр	Жасыл

5. Көзге арналған гимнастика: «Маймыл және көзілдірік».

6. Айна алдындағы жұмыс: «Нұрлы көздер».

Тапсырма: Көзбен

- қуанышты;

- мұнды;

- ашуды;

- таңданғанды көрсет.

7. Көз реңі бойынша шағын топтарға бөліну (топ бөлмесінің ішінде топтардың жиналуы үшін бағдардың болуы).

8. Шағын топтар үшін тапсырма.

Тапсырма бойынша суреттерді іріктеу (суреттер еденде жатады):

- жасыл көзді балалар - қуанышты;

- көк көзді балалар - ашуды;

- қоңыр көзді балалар - таңдануды;

- қара көзді балалар - мұнды бейнелейтін көздің суреттерін жинайды.

9. Мәселелі жағдайларды талдау.

- Көздері мұнды, қорқынышты, ашулы адамға қалай көмектесуге болады?

- Көздері қуанышты адамға қалай көмектесуге болады?

10. Үй тапсырмасы: ата-аналарының көмегімен жақын туыстарының көздерінің түстеріне байланысты кесте құру, қай түс басым екенін анықтау.

Әдебиеттер

1. Доронова Т.Н., Жичкина А.Е., Голубева Л.Г., Князева О.Л., Соловьева Е.В. Защита прав и достоинства маленького ребенка. Москва. Просвещение, 2003.
2. Ключева Н.В. Психолог и семья: диагностика, консультации, тренинг. Ярославль. Академия развития, 2002.
3. Кряжева Н.Л. Кот и пес спешит на помощь. Анималотерапия для детей. Ярославль: Академия развития, 2000.
4. Кожохина С.К. Растем и развиваемся с помощью искусства. СПб.: Речь, 2006.
5. Крюкова С.В. Слободяник Н.П. Удивляюсь, злюсь, боюсь, хвастаюсь, радуюсь. Программы эмоционального развития детей дошкольного и младшего школьного возраста. Москва. Генезис, 2000.
6. Кузнецова Я.В. Рабочая тетрадь логопеда и воспитателя коррекционных групп. Ростов-на-Дону. Феникс, 2005.
7. Мануйлов Ю.С. Средовой подход в воспитании. Костанай. 1997.
8. Программы специальных (коррекционных) образовательных учреждений IV вида (для детей с нарушением зрения)./Под ред. Л.И.Плаксиной. Москва. Экзамен, 2003.
9. Спилберг Д. Детские игры на развитие восприятия и ощущений. «Попурри» Минск, 2008.
10. Сүлейменова Р.А. Әлеуметтік түзету-педагогикалық қолдау мүмкіндігі шектеулі балаларды интеграциялау жолы ретінде. - «Арнаулы білім алуға қажеттіліктері бар балаларды жалпы білім беру процесіне енгізу мәселелері» республикалық семинарының материалдары. - Алматы, 22 ақпан, 2002.
11. Ткачева В.В. Технологии психологической помощи семьям детей с отклонениями в развитии. АСТ «Астрель», 2007.
12. Чибисова М.Ю., Пилипко Н.В. Психолог на родительском собрании. Москва. Генезис, 2004.
13. **Широкова Г.А. Справочник дошкольного психолога. Ростов-на-Дону. Феникс, 2006.**